

Doina PAPP

Cine se teme de capră

Unul dintre cele mai importante succese ale teatrului american contemporan s-a numit *Cui i-e frică de Virginia Woolf?* (1962), iar autorul acestei piese transpusă și pe ecran, în interpretarea ilustră a lui Elizabeth Taylor și Richard Burton, se numără și azi printre cei mai mari dramaturgi ai lumii. Între timp, opera lui Edward Albee a cunoscut turnuri spectaculoase și un reviriment în 1991, marcat de piesa *Trei femei înalte* prin care revine pe Broadway.

Revirimentul continuă și, acum cinci ani, în 2002, primește Premiul Tony pentru cea mai bună piesă – ***The goat (Capra)*** – fiind plasat în descendența unor dramaturgi precum O'Neill, Tennessee Williams, Arthur Miller, un făuritor de școală, cu discipoli ca David Mamet și Sam Shephard. Și totuși, critica a comentat amestecat noul său text, apreciat fie ca un „experiment nostim”, fie ca „cea mai bună piesă a autorului” (Michael Billington).

Într-adevăr, în ciuda faptului că e scrisă admirabil, *Capra* e o piesă derutantă. Impresia inițială e de parodie, mai ales că interpretarea românească, altminteri excepțională, pedalează pe ironia și autoironia din text. Dar farsa grosolană pusă la cale de autor personajului său nu poate să nu răbufnească în tot absurdul ei, sfidând realitatea. Cum altfel să interpretezi întâmplarea imaginată de Albee, despre un arhitect pedant care se îndrăgostește de o capră, pe care soția sa iubitoare o omoară în final ca pe o rivală adevărată? Ce altceva să poți spune decât că autorul ne păcălește cu gogomânia asta parcă pentru a ne ascunde intențiile sale adevărate, cum ascunse sunt în om atâtea găuri negre din care pot oricând să iasă capre de coșmar... Aparent, dramaturgul născut în 1928 reia, în această nouă piesă a sa, tema disoluției cuplului și a iubirii din *Cui i-e frică de Virginia Woolf?*, răsunătorul său succes de odinioară. Doar aparent, pentru că, rafinate în timp, procedeele sale determină o privire mult mai cinică și ucigătoare asupra pericolelor lăuntrice. Teama de noi înșine crește, naște monștri. Pericolele acestea sunt însă „dătătoare de viață”, observa un cronicar englez, formulând un paradox care rezumă criza bărbatului de 50 de ani din piesă, realizat, îndrăgostit de o viață de aceeași femeie, dar amenințat de o paralizie sufletească mortală. Viziunea salvatoare e, așadar, capra cu care nu-i de glumit când îți iese în cale tocmai pentru că e capră și reprezintă culmea disperării de a rămâne captiv clișeeilor cotidiene, vârstei care nu iartă. Iar soluția la care recurge soția omorând capra nu mai e deloc comică, mai ales când o întrupează un amărât de mulaj ca în spectacolul de la ACT (excelentă soluția regizoral-scenografică care punctează grotesc suprarrealismul textului).

Regizor subtil, Alexandru Dabija ne-a păcălit, la rândul lui, cu mare artă montând această piesă la care se râde în hohote. Replicile sunt scăpărătoare, situația tragicomică evoluează din surpriză în surpriză, iar actorii se simt *à l'aise* în pielea ciudatelor personaje. Marcel Iureș face figură de buimac simpatic, lunecând elegant pe suprafața înșelătoare a manierelor sale de gentleman. Dar „e haos în spatele acestei politeți” – sună o replică din piesă și asta n-ar vrea

actorul să se vadă până la urmă. Reușește, cu umor și inteligență, trăind coșmarul ca pe un vis poetic de care ceilalți își bat joc cu cinism. Creația sa e memorabilă, armonioasă și emotionantă, o bijuterie! Emilia Dobrin în rolul soției reprezintă pandantul lucid și vindicativ, dar actrița înmoaie asperitățile partiturii jucând mereu cu subtext și insinuări tandre. Ziaristul prieten care declanșează mărturisirea e înzestrat de autor cu replici bășcălioase și vorbe pe șleau, pe care Constantin Drăgănescu le valorifică din plin. La fel și talentatul tânăr Marius Damian care îi compune fiului cu înclinații homosexuale un portret haios, din aceeași zonă cu capra tatălui.

Capra sau Cine e Sylvia? e un spectacol marca Dabija–lureș, pe o scena care ne ține la curent cu tot ce e mai bun în lumea teatrului contemporan.

Teatrul ACT – *Capra sau Cine e Sylvia?* de **Edward Albee**. Regia: **Alexandru Dabija**. Cu: **Marcel lureș, Emilia Dobrin, Constantin Drăgănescu, Marius Damian**. Data premierei: **27 aprilie 2007**.

E doar un alt „mal du siècle” ...

Moda Lagarce ce a cuprins anul acesta lumea (nu doar Franța, care a dat tonul) obligă la unele explicații. Până acum, scriitorul dispărut în 1995 la doar treizeci și opt de ani, considerat un clasic al contemporaneității, fiind trecut și în manuale, nu era atât de cunoscut. Nu mai departe decât prin anii '90, când la București sosea acea caravană a teatrului francez sub lozinca „Le printemps de la liberté” cel mai nou nume vehiculat era Bernard Marie Koltès, contemporanul lui Lagarce condamnat la același sfârșit. În acest an 2007, francezii au decis însă că Lagarce a fost nedreptățit și au inițiat un **An Lagarce** dedicat celui mai jucat în prezent dramaturg din Franța (a scris 24 de piese), în același timp regizor și autor al câtorva proze și eseuri cu caracter filosofic.

Teatrul Odeon a exploatat și el bine oportunitatea provocând un adevărat eveniment organizat în colaborare cu Institutul Cultural Francez din București care a cuprins conferințe, lecturi și premiera spectacolului cu piesa ***Juste la fin du monde***, în regia lui Radu Afrim. După cât de bine pare a i se potrivi autorul și piesa, am putea crede că Afrim însuși a făcut primul opțiunea. Ce mai contează însă acum că avem acest spectacol absolut minunat, în care, alături de regizor, la fel de absorbiți de universul atât de special al autorului, sunt cei cinci actori: Cristian Balint, Paula Niculiță, Mihai Smarandache, Antoaneta Zaharia și Rodica Mandache. (Lectura din cadrul Festivalului de la Sibiu cu altă piesă a lui Lagarce – *J'étais dans ma maison et j'attendais que la pluie vienne* – n-a mai produs aceeași impresie).

La prima vedere, Jean-Luc Lagarce e înrudit cu autorul romanului *Străinul* și cu ceilalți existențialiști care au făcut epocă prin deceniile 6–7 ale secolului trecut, clamând ruptura dintre eul individual, copleșit de dureri metafizice, și indiferența unei societăți apatice, bolnave. *Ma mère e morte* constată rece eroul lui Camus la începutul romanului amintit, privind ca printr-un perete de sticlă o realitate străină de ființa lui. În *Juste la fin du monde*, Louis pare și el de la